

Den skyddade verksamheten en angelägenhet för fackföreningsrörelsen

Fackföreningsrörelsen kan inte längre godkänna att näringslivet fungerar så att det uppstår en betydande marginell arbetskraft i onödan. Med LO:s program för den fulla sysselsättningen finns det egentligen inte rum för talet om marginella arbetskraftsresurser, framhåller i detta inlägg Svenska Kommunalarbetsförbundets ordförande Gunnar Hallström.

Gunnar Hallström

Först ett par allmänna fackliga synpunkter. Landsorganisationen har länge haft på sitt program att skapa och vidmakthålla full sysselsättning i vårt land. Det är naturligtvis inte möjligt att nå detta mål med mindre än att vi i full utsträckning utnyttjar de produktionsresurser som vi har; arbetskraften, naturtillgångarna och det kapital som uppstår genom att vi i full och riktig omfattning använder vår arbetskraft och våra naturtillgångar. I en sådan målsättning finns det egentligen inte rum för talet om marginella arbetskraftsresurser. Jag är ense med inledaren att så som förhållandena nu är så måste man tala om det, men jag vill erinra om att fackföreningsrörelsen nu håller på att utarbeta ett program, där vi inte längre kommer att godkänna att näringslivet fungerar så att det uppstår en betydande marginell arbetskraft i onödan, t. ex. genom att arbetsmiljön är fientlig och inte tar tillräcklig hänsyn till arbetarnas hälsa så att olyckstillbudet blir för täta. De vanliga olycksfallen är kanske inte längre det allvarligaste hotet, utan jäktet och stressen som gör oss missanpassade. Ett program framlägges inom den närmaste

tiden, som syftar till helt andra fackliga och samhällseliga insatser för att tillvarata arbetskraften. På arbetsgivarna ställs kravet att de inte använder sin produktionsapparat på ett sådant sätt att vi får en massa marginell arbetskraft. Detta anspråk måste gälla både de offentliga och de privata arbetsgivarna. Vårt land präglas av blandekonomin. Den privata produktionen sörjer för inte mindre än 90 % av varuproduktionen. Resten delas i ungefär lika hälften av samhället och kooperativet. Det är självklart att samhället har det största ansvaret för att skapa full sysselsättning, men det är väl inte möjligt att komma dithän, om stora delar av näringslivet skulle idka mer eller mindre rovdrift med vår viktigaste naturtillgång: arbetskraften.

Risken för slavläger

Detta är utgångspunkten då vi inom fackföreningsrörelsen diskuterar den skyddade verksamheten. Det är naturligtvis riktigt som inledaren säger, att vi vet inte fullt ut vad värde den har, men tankegången bakom den är väl helt riktig. Sysselsättning bör skapas så att människor som av olika anledning har kommit bort ifrån den normala produktionen, skulle få sådana arbetstillfällen att de

Artikeln baserad på ett anförande vid Medicinska Riksstämman 1969.

på nytt kan föras dit. Det är därför beklagligt, att den skyddade verksamheten istället lett till att det blir en ständig sysselsättning för vissa grupper av arbetare. Då uppfylls ju inte det uppställda kravet, utan man skapar någonting som mer eller mindre kommer att uppfattas som slavläger. Vi fick inom kommunalarbetsförbundet det mycket svåra uppdraget att försöka sörja för att arbetstagarna vid de skyddade verkstäderna skulle få sina löner och arbetsvillkor så vitt möjligt reglerade enligt fackliga principer. Det har varit en mycket svår uppgift. Jag vill inte närmare gå in på de svårigheter som där har mött. De har varit av skilda slag. Många av arbetstagarna har på grund av bestämmelser i sociallagstiftningar haft vissa förmåner. Det har blivit en kamp mellan stat och kommun om vem som skulle bära huvuddelen av kostnaderna.

Då stat och kommun nu funnit ett sätt att dela kostnaderna, vill jag inte fördjupa mig i de hinder, som länge rests mot en tillfredsställande lösning av lönefrågan. Mest glädjande är att vi så småningom fått arbetsgivarna med på att man inte kan rehabilitera människor och föra dem tillbaka till produktionen om inte arbetssituationen uppfattas som så normal som möjligt. Och ingen svensk medborgare betraktar ju nu sin situation som normal och rimlig med mindre än att hans fackliga organisation, vare sig den tillhör LO, TCO eller SACO, på något sätt har kunnat reglera arbetsförhållandena.

Arbets- och avtalsförhållanden måste normaliseras

Det var därför självklart för oss att utgå från våra egna avtalsförhållanden och den erfarenhet som vi hade vunnit när vi hade slutit avtal för olika slags beredskapsarbeten som kommunerna bedriver. En del av dem har en karaktär, som ligger mycket nära den verksamhet som man har på de skyddade verkstäderna. Man har t.ex. haft ute folk för att rensa upp i skogar och i parkområden, att sköta våra badplatser så att det kan bli möjligt för folk att njuta av tillvaron där. I samtliga sådana fall har vi lyckats få fram avtal som innebär att man har betraktat flertalet sådana beredskaps-

arbetare ha en arbetsförmåga som är omkring 15 % mindre än de som regelbundet och yrkesmässigt deltar i den här sortens arbeten. Tidlönerna har anpassats därefter. Tidlönerna i vårt kommunala avtalssystem har blivit vägledande för den garantilön som arbetarna i de skyddade verkstäderna skall uppbära. För 1969 har man på så sätt kommit fram till en garantilön på kr 7:62 för större delen av landet och kr 8:73 i Stockholm. På dessa löner skall läggas ytterligare tillägg 1970 varierende mellan 61 öre i den lägsta dyrtorsgruppen och 46 öre i den högsta. Det är emellertid också avsikten att arbetsförhållandena skall normaliseras i så stor utsträckning som möjligt, d.v.s. att man skall försöka att anordna ackordsarbete där våra ackordsriktpunkter skall komma till användning. De olika ackordsprislistor och principer som kan finnas på den öppna och den offentliga arbetsmarknaden skall användas. På så sätt vill man ge dem som är i hög grad arbetsföra och som visar stor energi möjlighet att komma över garantilönerna. Verksamheten är, som redan inledaren framhöll, kanske skiftande på olika håll i landet. Det är klart att i de områden där det är mycket stark efterfrågan på arbetskraft blir det ett relativt färre antal men i gengäld mera handikappade, som söker sig till de skyddade verkstäderna. På håll i landet där man har en mycket stor arbetskraftstillgång och där det är ont om arbetstillfällen söker sig också sådana som har en betydande arbetsförmåga till de skyddade verkstäderna, t.ex. uttationiserade skogsarbetare och andra arbetare, som egentligen i alla avseenden är fullt arbetsföra, fast de kanske har kommit till sådan ålder att de inte är direkt anpassbara till nya arbetsuppgifter.

Vårt förbund kan inte lösa den skyddade arbetskraftens problem ensamt men Landsorganisationen har åtagit sig att i samarbete med de fackliga centralorganisationerna och de olika fackförbunden stå oss bi i denna verksamhet.

För vår del finner vi det mycket önskvärt att de människor som man skall förbereda för en ny start i arbetslivet, känner sig som fullödiga arbetskraft. De måste få en känsla att de arbetar under villkor som så nära som möjligt ansluter sig till arbetsmarknaden i övrigt.